

Adalékok Mindszenty József és Badalik Bertalan OP kapcsolatához

Soós Viktor Attila

2021-ben a Magyar Domonkos Rendtartomány 800 évére, valamint Mindszenty József¹ bíboros 50 évvel ezelőtti, az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségéről és Magyarországról való kényszerű távozására, továbbá 30 évvel ezelőtti esztergomi újratemetésére emlékezünk. A Magyarországon 800 éve jelen lévő Magyar Domonkos Rendtartomány egyik kiemelkedő alakja Badalik Bertalan domonkos szerzetes, 1949-től veszprémi püspök, a 20. század első felének egyik legkiválóbb magyar hitszónoka, prédikátora volt.² Rendtársával Bőle Kornállal³ kétszer jártak – 1927–28 és 1932–33 – missziós körúton Amerikában, az ott élő magyarok lelkipásztori gondozása céljá-

¹ Jelen tanulmánnyal tisztelgek Balogh Margit életútja, szakmai munkája, különösen is Mindszenty József tevékenységére vonatkozó kutatásai előtt. Mindszenty életútjának legfontosabb monográfiája: BALOGH MARGIT: Mindszenty József (1892–1975) I-II. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2015. Köszönöm a tanulmány elkészítéséhez határozó segítségét Gilányi Magdolnának és Petrás Évának.

² Életútjáról, tevékenységéről lásd: SOÓS VIKTOR ATTILA: Badalik Bertalan O.P. életútja. *Domonkos Szemle. Tanítvány* 11. (2005) 8–95.; Uő: 50 éve mozdították el Badalik Bertalan veszprémi püspököt. In: A Magyar Katolikus Egyház XX. századi történetéből. Badalik Bertalan veszprémi püspök elhurcoltatásának 50. évfordulójára. (Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Konferenciasorozat 7.) Szerk. Trosits András. Veszprém 2007. 19–37.; Uő: Az állambiztonsági szervek iratai Badalik Bertalanról. In: Trosits A. (szerk.): A Magyar Katolikus Egyház i. m. 39–51.; Uő: Badalik Bertalan OP veszprémi püspök internálása. In: A domonkos rend Magyarországon. (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti Konferenciák 3.) Szerk. Illés Pál Attila – Zágorhidi Czigány Balázs. Piliscsaba–Budapest–Vasvár 2007. 192–215. Uő.: Szorítások közepette. Badalik Bertalan a veszprémi egyházmegye élén. In: „Rendületlenül a romok között.” A veszprémi egyházmegye 1945 és 1972 között. A veszprémi egyházmegye múltjából 30. Szerk.: Karlinszky Balázs – Varga Tibor László. Veszprémi Főegyházmegye, Veszprém, 2017. 17–29.; Uő.: „Shvoy mellett a legveszélyesebb főpap.” Badalik Bertalan eltávolítása Hejcére. In: *Rubicon* 2019/6. 52–57.

³ Életútjáról, tevékenységéről lásd: BŐLE KORNÉL: Utaim. Egy domonkos szerzetes visszaemlékezései (1887–1944). Szerk.: Gilányi Magdolna. (Magyar domonkos rendtörténet 3.) Magyar Napló Kiadó–Írott Szó Alapítvány–Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény, Budapest–Vasvár, 2018.; GILÁNYI MAGDOLNA: Bőle Kornél OP kéziratoss visszaemlékezései. PhD disszertáció, PPKE BTK, Budapest, 2020.

ból.⁴ Jelentős szerepet vállalt Szombathely, majd Budapest domonkos plébániájának megerősítésében, a hitélet fellendítésében, a Credo mozgalom és az Actio Catholica működtetésében, hitbuzgalmi folyóiratok – Rózsafüzér Királynéja, Credo – szerkesztésében, megjelenítésében. 1934-ben az 1858-ban újjáalapított közös Osztrák–Magyar Rendtartomány tartományfőnökévé választották. A Magyar Domonkos Rendtartomány 1938. május 15-én újra önállóvá vált. Ekkor Badalik Bertalan tartományfőnökké nevezték ki, majd 1942-ben újraválasztották, így a tisztséget 1946-ig töltötte be.⁵ A rendi szabályzat szerint harmadszor nem lehetett tartományfőnök, ezért 1946-ban a budapesti rendház főnökévé nevezte ki utóda, P. Implom Lajos. 1945-ben a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia döntése értelmében az Actio Catholica alelnökévé, a hitbuzgalmi- és erkölcsvédelmi szakosztály vezetőjévé nevezte ki Mindszenty József esztergomi érsek, hercegprímás, az Actio Catholica országos elnöke.⁶ Badalik ekkor a Credo országos vezetését is átvette rendtársától, Böle Kornéltól. Badalik a rend budapesti működésében és az országos közéletben vállalt jelentős szerepet. Mindszentynek egy ideig – 1947–1948 folyamán – politikai tanácsadója, bizalmasa volt, ami egy véleménykülönbség miatt megszakadt. A Barankovics István vezette Demokrata Néppárt⁷ és a Mindszenty József által megálmodott katolikus párt kialakítása, létrejötte között jelentős véleménykülönbség volt. Badalik a bíboros megbízásából többször tárgyalt Barankovicsal és a párt küldötteivel, azonban Mindszenty elképzelését nem tudta és nem is akarta közve-

⁴ MÁTÉ ANITA: Domonkos missziók az amerikai magyarok között. In: *A domonkos rend Magyarországon*. (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti Konferenciák 3.) Szerk. Illés Pál Attila – Zágórhidi Czigány Balázs. Piliscsaba–Budapest–Vasvár 2007. 177–191.; Uő.: Az amerikai magyar katolikusok és az óhaza (1918–1939), *METEM*, Budapest, 2011. 116–124.; BÖLE KORNÉL: Utaim. Egy domonkos szerzetes visszaemlékezései 1887–1944. Sajtó alá rendezte: Gilányi Magdolna, Budapest–Vasvár 2018. 124–126.; 163–167.

⁵ *Catalogus conventuum et fratrum Provinciae Hungariae Ordinis Praedicatorum simul et coenobiorum sororum ibi existentium inuente anno 1936., 1939., 1943, 1948.*; *A Szent Domonkos-rend Birodalmi, Osztrák–Magyar és Magyar Rendtartományának összesített névtára (1857–1950)*, összeállította Drimmel László, szerkesztette Zágórhidi Czigány Balázs, Vasvár, 2014. 5.

⁶ Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény Levéltár (DRGYL, Vasvár) Tartományfőnöki iratok, 1944–1945, 75/1945. Mindszenty József levele Badalik Bertalan tartományfőnöknek. GIANONE ANDRÁS: Az Actio Catholica története Magyarországon 1932–1948. Budapest 2010. 160., 291.

⁷ PETRÁS ÉVA: Barankovics István és pártja az 1945-ös demokráciában és annak utóvédharcában. In: *Múltunk* 2016/1. 90–107.

títeni Barankovics irányába. Mivel a megállapodás és a közös párt lehetősége elmaradt, Mindszenty és Badalik kapcsolata politikai kérdésekben megszakadt. Azonban Badalik számos kérdésben, hitéleti tevékenységben állt Mindszenty mellett a későbbiekben is. A kettőjük közötti kapcsolat főbb pontjaira mutatok rá jelen tanulmányban. Mint láthatjuk, elég töredékes a rendelkezésre álló forrásokból kirajzolható kép, de talán ad némi információt az esztergomi érsek, bíboros és a domonkos rend tartományfőnöke, budapesti prior viszonyáról.

Adatok Mindszenty József és Badalik Bertalan kapcsolatához

XII. Piusz pápa 1945. augusztus 16-án nevezte ki Mindszenty József veszprémi püspököt esztergomi érsekké, ugyanakkor a kinevezési bulla 1945. október 2-án kelt, ez tekinthető a kinevezés egyházjogiilag hivatalos és érvényes dátumának. Mindszentyt a székesfőkáptalan 1945. október 2-án iktatta be az érseki stallumba, székfoglalására pedig október 7-én került sor.⁸ A politikai rendőrség már 1945 őszén, a választások kapcsán úgy tartotta nyilván Badalik Bertalant, mint Mindszenty politikai bizalmasát.⁹ Mindszenty viszonylag hamar, egy hivatalos rendezvényen találkozott Badalik Bertalannal, ugyanis Árpádházi Szent Margit ünnepén, 1946. január 20-án ellátogatott a budapesti Thököly úti Szent Domonkos templomba, ahol szentmisét mutatott be és szentbeszédet mondott Árpád-házi Boldog Margit ünnepén, szentté avatására emlékezve. A szentmise után a domonkos rendházban Mindszenty találkozott a szerzetesek közösségével, ahol Badalik tartományfőnök köszöntötte.¹⁰ Erről az időszakról a budapesti rendház krónikája így tudósít: „Január 17. Megkezdődött a Szent Margit triduum, melyet a P. Provinciális tart. Szó volt róla, hogy a Szent Jobbot a templomunkba hozzák a triduumra, de Witz Béla budapesti általános érseki helytartó nem tudta levelét idejében eljuttatni a bíboros-hercegprímáshoz, mivel a hidakat a jégzajlás miatt lebontották. – Az esti 5 órás prédikáción elég sokan voltak.

Január 20. Mindszenty József bíboros-hercegprímás úr 10 óra-kor templomunkban ünnepélyes nagymiséét mondott a Szent Margit triduum befejezése alkalmával. Mise közben szentbeszédet tartott. A templomot a hívek teljesen megtöltötték, sőt a templom előtt is sokan álltak. [...]

⁸ BALOGH: Mindszenty József. i.m.: 415–438.

⁹ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 31. Összefoglaló, Budapest, 1947. szeptember 10.

¹⁰ Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár (VFL) VIII. (Hagyatékok) 21. Badalik Sándor Bertalan hagyatéka 6. d. Szentbeszédék, 1946. január 20. Mindszenty prímás üdvözlése.

Szerény ebédünkön részt vett a bíboros-hercegeprímás, Dr. Zakar András titkárával és Esty kamarással, továbbá a vallás- és közoktatásügyi miniszter államtitkárával.”¹¹

Az államvédelem vigyázó tekintete alatt

A politikai rendőrség 1945 őszétől gyűjtött adatokat Mindszentyvel kapcsolatban, de csak 1947. június 10-én nyitotta meg az esztergomi érsekkel szemben folytatott bizalmas nyomozás során szerzett dokumentumok gyűjtésére a személyi dossziéját. A dosszié megnyitására Jámbor József rendőrnyomozó alhadnagy tett javaslatot, melyet a politikai rendőrség egyházakkal szembeni elhárítás alosztályának vezetője, Tihanyi János hagyott jóvá.¹² Badalik működését és tevékenységét dokumentáló személyi dosszié nyitására Ipper Pál államvédelmi nyomozó hadnagy az Államvédelmi Hatóság katolikus egyházi reakció ellen felállított I/2 b. alosztályának munkatársa 1950. augusztus 12-én tett javaslatot.¹³ Ugyancsak ő javasolta a magyar római katolikus püspöki kar tagjaira vonatkozó dokumentumok összegyűjtésére szolgáló objektum dosszié nyitását is.¹⁴ Badalik – ahogy a többi püspök is – azonban már viszonylag korán a politikai rendőrség célkeresztjébe került. A legkorábbi róla szóló jelentés – az 1945. augusztus 20-i Szent István napi ünnepen rendezett körmenetről és az ott mondott szentbeszédéről – 1945. augusztus 27-én készült,¹⁵ de személyi dossziéjának tanúsága szerint rendszeresebb nyomon követésére tartományfőnöki tisztségének lejártá és budapesti házfőnöki kinevezése után került sor. Ezek a korabeli megfigyelési anyagok, egyéb más forrásokkal együtt, segítenek minket abban, hogy rekonstruálhassuk Mindszenty és Badalik kapcsolatát.

Badalikra a nyitott személyi dosszié elején ezeket a megállapításokat tették: „*Mindszenty politikájának legteljesebb híveként szerepel. Mindszenty megbízásából 16 pontból álló követelést állított össze az állammal szemben. Mint a Credo egyik vezetője javaslatot tett a prímásnak, katolikus férfi demonstrációk szervezésére a munkás megmozdulások ellensúlyozására. 1945-ben a Szent Istváni körme-*

¹¹ DRGYL, Chronica venerabilis Conventus Budapestiensis III. kötet, 1946. január 17.

¹² Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) 3.1.8. Sz-222/2-18. Mindszenty József. Vö.: VÖRÖS GÉZA: „A palotában lévő kapcsolatunk jelentette...” Mindszenty József megfigyelése, 1945–1948. *Betekintő* 2011/3.

¹³ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. Badalik Bertalan: Javaslat személyi dosszié nyitására, Budapest, 1950. augusztus 12. 1.

¹⁴ ÁBTL 3.1.5. O–13405/1. Javaslat objektum dosszié nyitására, Budapest, 1950. szeptember 13.

¹⁵ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. Badalik Bertalan, Jelentés az 1945. augusztus 20-i körmenetről, Budapest, 1945. augusztus 27. 9.

neten nyíltan a Szovjetunió ellen uszított és dicsérte az amerikaiakat. Beszédeiben nyíltan támadta a mai rendszert. A háborút elkerülhetetlennek nyilvánítja és ebben látja »felszabadulásuk« egyetlen lehetőségét. Szerinte az egyház számára a »legfájdalmasabb a világot fenyegető szovjet rendszer, mely elnyomja az egyéni és lelkiismereti szabadságot.«

Hivatalos vatikáni kapcsolatain kívül benső kapcsolata van a pápával is, és Rotta pápai nunciussal. Az egyházhoz tartozó papságot igyekszik élesebben szembe állítani az állammal. Hangoztatja, hogy számít rá, hogy letartóztatják.

Shvoy mellett Badalik a legveszélyesebb főpap, aki a legagresszívebb magatartást követeli a püspöki konferenciákon a kormánnyal szemben. Határozottan számít az amerikaiak beavatkozására, amelyből reméli elvesztett hatalmuk és tekintélyük vissza szerzését.”¹⁶

A püspöki karra nyitott objektum dosszié megállapítása szerint: „Badalik politikai állásfoglalása jelenben és múltban: Politikailag bár legitimista de sokkal veszélyesebb mint Mindszenty volt. Rövid ideig Mindszenty tanácsadója volt de egyik tárgyalásukon összekülönböztek. A legveszélyesebb főpapok egyike. Püspöksége elfoglalásával a legnagyobb aktivitással fejleszti egyházmegyéjében a hitéletet.”¹⁷

Valóban aktív kapcsolatban volt Mindszentyvel, de az államvédelem korabeli megfogalmazásában érezhetünk erős túlzásokat is.

Az állami hatóságok Badalikra irányuló figyelmének más lenyomata is van. 1947-ben a Budapesti Ügyészség kezdeményezett eljárást ellene sajtóvétség büntette miatt. A Credo Egyesület hivatalos lapja, a „Credo!” 1947. évi 3. számát vizsgálták, mivel a folyóirat a magyar katolikus hírügynökség félhivatalos lapja, a Magyar Kurír nyomán közölte a „Mindszenty József Magyarország hercegprimásához” című táviratot, továbbá „Ifjú Credo Monoron” című cikkben a munkásifjúsági csoportokat csordának nevezte. A lap felelős szerkesztője és kiadója P. Badalik Bertalan budapesti rendházfőnök volt, de vele együtt a szerkesztésben közreműködő P. Márk Ágostont is kihallgatták. A vizsgálat végül nem zárult vádemeléssel, mivel két évig érdemi előrelépés nem történt az ügyben. 1949-ben már sem a hazai, sem a nemzetközi helyzet nem indokolta az eljárás lefolytatását, így Sárkány György néppügyésznek és Bodonyi Mártonnak, a néppügyészség vezetőjének 1949. április 11-én kelt javaslatára az ügyet lezárták.¹⁸

¹⁶ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 5.

¹⁷ ÁBTL 3.1.5. O–13405/1. Kimutatás, Budapest, 1950. február 14. 38.

¹⁸ Badalik elleni ügyre azért volt nehéz rátalálni, mert 1947-ben P. Padalik néven irattározták az eljárást. Budapest Főváros Levéltára (BFL) XXV.2.b. A jogszolgáltatás területi szervei. Budapesti Néppügyészség iratai. Büntető iratok Páter Padalik Bertalan Sándor. 2280/1947.

Mindszenty és Badalik lépései a politikai tényezők irányába

Mindszenty felkérte Badalikot, hogy politikai kérdésekben legyen az egyik tanácsadója. Az 1945. novemberi választás után egyértelművé vált ugyanis, hogy sem a kommunisták, sem a kispapok nem támogatják, hogy katolikus párt a politikában megjelenjen, így a katolikus társadalom párt szinten parlamenti képviselő nélkül maradt. A később megkapott működési engedély és belső válság miatt a Demokrata Néppárt már nem tudott felkészülni az 1945-ös választásokra, de két képviselője – Bálint Sándor és Eckhardt Sándor – a Kispapok színeiben jutott be a nemzetgyűlésbe, ahogy Slachta Margit is pártok kívüli jelöltként. Mindszenty látva, hogy a kormányzatban belül nem alakulnak az egyház számára megfelelően a dolgok, annak érdekében, hogy a következő választásra szervezett katolikus párt legyen, 1945. december 28-án felállított egy hatfős testületet, amely „Katolikus Közélet Egyházi Bizottsága” néven működött, és amelytől a hercegprímás különböző politikai kérdésekben választ várt. A testület vezetőjévé Bánáss László veszprémi apostoli kormányzót nevezte ki, a tagok között pedig Badalik Bertalan mellett Baranyay Juszti jogászprofesszor, Kerkai Jenő jezsuita szerzetes, Közi-Horváth József győri egyházmegyei pap, korábbi országgyűlési képviselő és Kiss István egri teológiai tanár, nemzetgyűlési képviselő kaptak helyet.¹⁹ A bizottság tagjai egy olyan párt létrehozását javasolták, amelyik keresztény jellegénél fogva meg tudja testesíteni a nemzeti egységet.²⁰

Erre a már engedélyezett Demokrata Néppárt is alkalmas lehetett, amellyel a Magyar Katolikus Püspöki Kar több tagja rokonszenvezett. Mindszentynek azonban fenntartásai voltak a Néppárttal és vezetőivel szemben. A pártvezetőség fontosnak tartotta a helyzet tisztázását, ezért tárgyalásokat kezdett a prímás politikai megbízottjával, Badalikkal, így 1947. április elején a bíboros megbízásából Badalik találkozott Barankovics Istvánnal a bazilika plébániáján. Badalik kijelentette, hogy szeretne tisztában lenni Barankovics felfogásával a katolikus közélet és a politikai beállítottságát illetően, aki ismertette felfogását.²¹

Ebben az időszakban keletkezett az az információ a politikai rendőrségen, hogy Mindszenty Endrédy Vendel helyett Badalikot fogadta politikai tanácsadójaként.²²

¹⁹ BALOGH: Mindszenty József i. m. 668.; Prímási Levéltár (PL) Processus Josephi Card. Mindszenty – Mindszenty periratok 2. doboz, V–700/11. Jegyzőkönyv az 1945. december 28-ára egybehívott egyházi értekezletről kiküldött albizottság 1946. január 12-én tartott üléséről. 35–40.

²⁰ BALOGH MARGIT: Mindszenty József i. m. 669.

²¹ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 31–34. Összefoglaló, Budapest, 1947. szeptember 10.

²² ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 31–34. Összefoglaló, Budapest, 1947. szeptember

Budafok egyházközsége – élén Mezgár Lajos plébánossal – 1947. május 11-ére egyházközségi eucharisztikus napot szervezett. Kiemelt vendégként meghívták Mindszentyt, Badalikot és Varga László ügyvédet, a székesfővárosi törvényhatósági bizottság és az egyetemi Mária Kongregáció tagját, a Demokrata Néppárt későbbi tagját és ügyészét. Mindszenty és Shvoy Lajos székesfehérvári püspök szentmisét mutatott be, majd a Törley-pezsngőgyár nagytermében tartották az eucharisztikus díszgyűlést, ahol mind Mindszenty, mind Badalik, mind Varga beszédet mondott. *„Ekkor járult hozzá Mindszenty bíboros, hogy a keresztény párton belül megbomlott egység helyreállítása céljából egy tárgyalássorozat induljon Badalikhál a rendházban, előkészítendő az 1947-es választásokon a Demokrata Néppárt indulását.”*²³

A budapesti rendház krónikája szerint *„1947. június 6-án P. Prior (Badalik) Esztergomba hívatta a Primás Atya, aki holnap indul Ottawába, hogy részt vegyen az ottani Mária-napokon. Úgy látszik, a P. Prior a Hercegprimás Úr politikai megbízottja a külvilág felé.”*²⁴ Így 1947 nyarán megkezdődött a tárgyalás Badalik, a Demokrata Néppárt, valamint a kisgazdapártból kiváló képviselőcsoport között egy új katolikus párt megalakításáról. Badalik mellett Mezgár Lajos prépost; a DNP-től Keresztes Sándor, Barankovics István, Eckhardt Sándor egyetemi tanár, Bálint Sándor néprajzkutató, az FKgP-től Perr Viktor és Eszterhás György vettek részt a megbeszéléseken, valamint Endrédy Vendel zirci apát a primás megfigyelőjeként. Badalik közvetített a pártot alapítók és a hercegprimás között. A tárgyalások megkezdésének időszakában utazott el Mindszenty Ottawába a Mária-Kongresszusra, így különös feladat hárult távollétében Badalikra.

A politikai rendőrség így látta a korabeli eseményeket, ezeket az információkat örökítették meg Badalikkal és a pártszervezéssel kapcsolatban, amik azt mutatják, hogy elég alaposan nyomon követték a tárgyalásokat: *„Közölte Mihalovicssal²⁵, hogy Barankovics nem tudta elosztatni bizalmatlanságát vele szemben.*

Kifejtette, hogy a primás új pártot akar. Farkas György nemzetgyűlési képviselő felkereste és kérte, hogy a primás tolerálja Barankovicsot. Badalik kijelentette, hogy referálni fog a primásnak. Június

10.

²³ Idézi Keresztes Sándor visszaemlékezését doktori disszertációjában BÁCSEINÉ HÉVIZI JÓZSA: Prohászcai lelkülettel – a hit szárnyain: Új kihívások és megoldási kísérletek a székesfehérvári egyházmegyében és a budafoki egyházközségek életében (1930–1970). PhD dolgozat, PPKE BTK, 2009. 113.

²⁴ DRGYL, Chronica venerabilis Conventus Budapestiensis III. kötet, 1946. január 17.

²⁵ Mihalovics Zsigmond (1889–1959) az Actio Catholica országos igazgatója.

közepén egy beszélgetés során felvetette Pfeiffer Zoltán²⁶ nevét, mint egy katolikus párt vezetőjét. Hajlik arra a megoldásra, hogy a D.N.P. keretét fel kell használni egy primási párt javára. 27-én örömmel újságolta, hogy rövidesen az ő közvetítése eredményeképpen Barankovics meg fog egyezni a Perneczky²⁷ csoporttal. Levelet kapott Barankovics Istvántól június végén. Ebben Barankovics kifejti, hogy ismeretes pártjának világnézeti beállítottsága, kívánja a baráti viszonyt a Szovjetunióval, végül leszögezi, hogy nem hajlandó olyan politikát támogatni, amelyet nem tart helyesnek. 30-án felkeresi Barankovicsot Perneczky Béla és Székássy Miklós társaságában. Badalik felvetett olyan neveket, akiket alkalmasnak tartanak vezetésre. Ezek a következők: Gróh József²⁸, Rassay Károly²⁹, Pfeiffer Zoltán, Baranyai Lipót³⁰. Barankovics nem fogadja el egyiket sem, majd élesen támadja a konzervatív legitimistákat. A tárgyalás félbeszakadt és megállapodtak abban, hogy folytatják. Július elején kereste Pfeiffer Zoltán, de nem találta otthon, mert Máriabesnyőn nyaral. 16-án kihallgatáson volt a hercegprimásnál. Kijelenti, hogy a primás még nem határozott, ellenben vele együtt kihallgatásra kérte Sulyok Dezsőt³¹, Pfeiffert és

²⁶ Pfeiffer Zoltán (1900–1981) ügyvéd, politikus 1945 és 1946 között nemzetgyűlési képviselő, az Igazságügy-minisztérium politikai államtitkára.

²⁷ Perneczky Béla (1903–1993) agrárközgazdász. 1946 és 1948 között a Földművelésügyi Minisztérium osztályvezetője.

²⁸ Gróh József (1883–1969) esztergomi ügyvéd, főegyházmegyei ügyész.

²⁹ Rassay Károly (1886–1958) újságíró, liberális politikus. Vezető szerepet vállalt a Keresztény Nemzeti Párt megalakításában. A koalíciós Huszárkormány megalakulásakor igazságügyi államtitkár. 1920-tól tagja a Nemzetgyűlésnek. 1920 végén megalakította a Független Kisgazda Földműves és Polgári Pártot, majd a Polgári Demokrata Párttal egyesülve a Független Nemzeti Demokrata Pártot. 1923-ban elindította az Esti Kurír című napilapot. 1930-ban megalapította a Nemzeti Szabadelvű Pártot, 1935-től a Polgári Szabadságpárt nevet vette fel. 1944-ben Mauthausenbe hurcolták. A háború után nem vállalt komoly politikai szerepet.

³⁰ Baranyai Lipót (1894–1970) közgazdász, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, 1944-ben a németek letartóztatták. A háború után a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének és a Magyar-Amerikai Társaságnak elnöke. 1948-ban Angliába távozott, a Bank of England könyvtárában dolgozott, majd az USA-ba emigrált.

³¹ Sulyok Dezső (1897–1965) ügyvéd, politikus. 1935-ben a Nemzeti Egység Pártja képviselője, 1937-ben átlépett a Kisgazdapártba. 1945. június 24-től az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, majd nemzetgyűlési képviselő. 1945-től a Pénzügyi Központ elnöke. 1945. március 12-én húsz társával kizárták az FKGP-ből. Magyar Szabadság Párt néven új pártot alapított 1946. áprilisában, a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól júniusban kapták meg a működési engedélyt. 1947. július 22-én lemondott mandátumáról, majd elhagyta az or-

Parragit³². 20-án a primás pesti tartózkodása során kisebb megszakításokkal egész nap tárgyalt vele. Ennek során módosított feltételeket készített el Barankovicsék számára. A feltételek olyanok, hogy azok megvalósítása esetén a Barankovics Párt a primás kezébe menne át. 21-én Barankovics elé terjeszti fenti feltételeket. Teljes eredménytelenség mutatkozik, ami egyenes következménye a két nappal előtte lezajlott megbeszélésnek. A tárgyalások eredménytelenül folynak. 23-án rövid levelet írt Barankovicsnak, melyben közli, hogy a tárgyalások folytatása már nem aktuális. Badalik ezzel a levéllel befejezettnek tekinti a maga megbízatását. 25-én felhívta telefonon Barankovics Istvánt és megkérdezte, hogy valóban nem indul-e a választáson. Miután az nem erősítette meg, kérte, hogy fogadja a győri püspök megbízottját. Így tehát magánszorgalomból közvetítette Papp Kálmánt a D.N.P.-hez./ Augusztus 5-én kijelenti, hogy jó lett volna meg egyezni Barankovicsal. Arról panaszkodott, hogy a primás őt teszi felelőssé a Barankovicsal folytatott tárgyalások sikertelensége miatt. Miriciózusan említette meg: örül, hogy nem kell már folytatnia a tárgyalásokat. 16-án a Bazilika előtt, a püspöki kar jelenlétében beszédet mondott. Ebben támadta a ma helyzetet.

Politikai beállítottságának alakulása a felszabadulás óta: Kezdetben nem mutatkozott olyan tényezőnek, mint aki az egyházpolitikai irányításában részt vesz. Ebben az időben néhány nagyhatású demokráciát támadó szónoklata jellemzi őt. Szerepe akkor válik fontossá, amikor Endrédi helyett ő lett a primás politikai tárgyalója. Itt megmutatkozott az, hogy ügyesen és ravasz módon akart egy politikai pártot kisajátítani a katolikus klérus javára. Megnyilatkozásai alapján határozottan állíthatjuk, hogy a mai rendszer ellensége. Törekvéseit azonban taktikusabban igyekszik elérni, mint a hercegprimás.”³³

Így látta Badalik, Barankovics, Mindszenty kapcsán 1947 nyarát a politikai rendőrség. A Néppárt vezetői nem támogatást kértek Mind-

szágot, és az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le.

³² Parragi György (1902–1963) újságíró. 1938-tól a Magyar Nemzet és a Nap munkatársa. 1944-ben lépett be a Kisgazdapártba. Németellenes magatartása miatt letartóztatták és Mauthausenbe hurcolták. Hazatérte után a Magyar Nemzet, majd az Igazság című hetilap főszerkesztője. 1945 áprilisától az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, 1945. november 4. után nemzetgyűlési képviselő. 1947. júniustól a Balogh-párt egyik vezetője. 1948 és 1950 között a Magyar Vasárnap hetilap szerkesztője, 1951. december és 1958. november között az Elnöki Tanács tagja. 1955 májusától a Magyar Nemzet főszerkesztője. 1956. október végén a Kereszténydemokrata Párt egyik alapítója. 1957-től a Hétfői Hírek szerkesztője.

³³ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 31–34. Összefoglaló, Budapest, 1947. szeptember 10., ennek az összefoglalónak van egy részletesebb verziója, mely 1948. április 22-én kelt, ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 46–56.

szentytől, csupán jóindulatú toleranciát. A hosszadalmas tárgyalások azzal értek véget, hogy 1947. július 21-én, néhány nappal a Nemzetgyűlés feloszlata és az új választások kiírása előtt Badalik mint a primás megbízottja közölte a Néppárt vezetőivel, hogy a katolikus egyház vezetése támogatja a Néppártot, ha aláírnak egy hat pontból álló nyilatkozatot. A 6 feltétel Mészáros István közlésében: 1. Az új párt programja a Demokrata Néppárt meglevő programja alapján készüljön el. 2. Az új párt vezetője ne Barankovics legyen. 3. Az új párt megindítandó napilapjának Barankovics István legyen a főszerkesztője, aki „készséggel fogad el egy szerkesztőbizottsági grémiумot, amelynek tagjait a hierarchia nevezi ki”. 4. Az új párt vezetősége – „végrehajtó bizottsága” – tagjainak 40%-át Barankovics, 60%-át a hierarchia jelöltjei közül válasszák. 5. Az új párt egyházpolitikai, világnézeti vonatkozású kérdésekben a hierarchia iránymutatásait követi. 6. Az új párt egyházi tanácsadóját a hierarchia delegálja.³⁴

A tárgyalás végül azon a ponton bukott meg, melyben a bíboros azt kérte, hogy a Néppárt a politikai és egyáltalában a világnézetet csak távolról is érintő kérdésekben a püspöki kar irányítását kövesse. Ezt a Néppárt vezetésének egyetlen tagja sem volt hajlandó elfogadni, mert felfogásuk szerint ez nem fért össze a Néppártnak sem a keresztény politika szabadságáról alkotott fogalmával, sem a képviselők személyes felelősségének és függetlenségének alapelvével. Jóllehet a Néppárt hajlandó lett volna nyíltan kötelezettséget vállalni arra, hogy az egyházpolitikai kérdésekben mindig összhangban kíván eljárni a püspöki karral, a tárgyalások megállapodás nélkül értek véget. Hoszszas huzavona és több püspök támogatását követően, a Néppárt elindult a '47-es választásokon. Mivel Badalik nem tudta és nem akarta közvetíteni Barankovics irányába Mindszenty elképzelését – amit egyébként Barankovics sem fogadott volna el –, így nem született megállapodás és nem jött létre közös katolikus párt.

Egy dátum nélküli feljegyzés Badalik személyi dossziéjában újabb adalékokkal szolgál: „*A felszabadulás után a FKP³⁵ mellett tört lándzsát és azon az állásponton volt, hogy a katolikus tábor szavazzon a KGP-re.*³⁶ *Kiváló hitszónok, rendkívül tájékozott egyházi ügyekben. A magyar rend részéről kint járt Rómában a dominikánusok generális választásán. Egyízben közvetített Sulyok³⁷ és Mindszenty között, amikor még rossz viszonyban voltak.*

Legutóbb pedig Barankovics Istvánt hívta meg egy tárgyalásra, amelyen udvariasan igyekezett kipuhatolni Barankovics álláspontját

³⁴ Mészáros István: Mindszenty és Barankovics, Eötvös Kiadó, Budapest, 2005. 45.

³⁵ A Független Kisgazdapárt rövidítése.

³⁶ A Független Kisgazdapárt rövidítése.

³⁷ Sulyok Dezső.

a különböző kérdésekben. Úgy tüntette fel magát, mintha intellektuális érdeklődésről volna szó, azonban kétségtelen, hogy Mindszenty megbízásából járt el.

A CREDO egyik vezetője és mint ilyen javaslatokat tett a primásnak, hogy a munkásmegmozdulás ellensúlyozására szervezni kell katolikus férfi demonstrációkat. Mindszenty mellett áll.”³⁸

A politikai csatározások miatt Mindszenty és Badalik kapcsolata meglazult, de nem szűnt meg. Annak ellenére, hogy a pártpolitikai kérdésekben véleménykülönbség alakult ki közöttük, egyházi ügyekben és a hitéleti tevékenységben Badalik változatlanul Mindszenty mellett állt. Jó példája ennek az 1947–1948 során Mindszenty kezdeményezésére és elgondolásai alapján egy keresztény alapokon álló új magyar társadalom építésére buzdító céllal megrendezett Boldogasszony Éve. Mindszenty 1947. augusztus 15-én Esztergomban nyitotta meg a Boldogasszony évét, melynek ötletadó példája az 1947. június 18 és 22. között megrendezett ottawai Mária-kongresszus volt. Hatvanezer zárandok sereglett össze a hercegprimás és a püspöki kar hívására. A megnyitó szentmisét követően ünnepi nagygyűlésre került sor a bazilika előtti téren. Badalik Bertalan domonkos szerzetes 1848 centenáriumával vetette egybe a Boldogasszony évét, így fogalmazott: „*Mi, katolikusok is a szabadságot ünnepeljük, mert Isten a szabadság igazi alapja. Nélküle a szabadság visszaéléssé, jogfosztássá és erkölcstelenséggé süllyed. Krisztus nélkül nincs igazi demokrácia.*” Ezen kívül Badalik több eseményen is beszédet mondott.³⁹

Ezzel ő is aktívan kivette részét abból a jelentős lelkipásztori eredményeket felmutató, ám közéleti következményekkel is bíró programból, amely az egyház ellehetetlenítésén dolgozó kommunista párt víziójával szemben keresztény alapú jövőt kínált az ország számára.

1948 januárjában újabb feladattal bízta meg Mindszenty Badalikot. A katolikus egyház álláspontját képviselve, Baranyai Jusztin, Nagy Miklós, Haller István és Hagyó Kovács Gyula bevonásával egy 16 pontos aktuális közéleti, politikai és egyházi kérdésekkel kapcsolatos követelést fogalmaztak meg.⁴⁰ Ez az időszak már az egyház és az állam közötti tárgyalások, egyeztetések időszaka, amelyre jelen terjedelmi korlátok miatt nem lehet kitérni.

Badalik Bertalan és Mindszenty József 1945-től kezdődően a katolikus egyház, a magyar közélet, a politika egyes kérdéseiben igyekeztek együttműködni azzal a céllal, hogy erősítsék a római katolikus egyház helyzetét és elősegítsék egy katolikus párt létrejöttét.

³⁸ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 6.

³⁹ MÉSZÁROS ISTVÁN: Boldogasszony Éve 1947/48, Budapest 1994. 16., 23., 34., 65–71., 142–143., 155–156., 191–192., 244.

⁴⁰ ÁBTL 3.1.5. O–12547/1. 40–41. Jelentés, Budapest, 1948. január 24.

Ebben Mindszenty és Barankovics különböző véleményen volt, főleg abban, hogy milyen kérdésekbe szólhat bele az egyház. A fenyegetett demokrácia éveinek történései jól mutatják, hogy hiába voltak jó elképzelések, tervek, szándékok, az emberi széthúzás és a kommunista párt, a politikai rendőrség mindent megtett, hogy az amúgy is meglévő feszültség még nagyobb legyen. A DNP a '47-es választásokon óriási sikereket ért el, 61 fős frakciót alakíthatott az országgyűlésben. Azonban hiába élezte Rákosi a DNP és Mindszenty közti ellentétet, és hiába volt egyre inkább a DNP és személy szerint Barankovics is veszélyeztetve, a Mindszenty letartóztatása utáni időben Barankovics nem volt hajlandó a prímás ellen tanúskodni Rákosi szándékai szerint. Így saját maga számára sem maradt más választás, mint az emigráció és a DNP leszalámizásának tudomásul vétele.

Egy jó szónok, egy jó rádiós prédikátor, egy jó szervező volt Badalik, akiben bízott Mindszenty, de nem tudta és valószínűleg mindenben nem is akarta Mindszenty álláspontját képviselni.